

Gospodarska diplomacija: izabrani nacionalni modeli

Dubravko Žirovčić

Jesenski i Turk, Visoka škola međunarodnih odnosa i diplomacije Dag Hammarskjöld, 2016., 245 str.

ISBN: 9789532227796

U nastojanju da definira ekonomsku diplomaciju Stanko Nick u svom *Diplomatskom leksikonu* navodi kako je riječ o „najstarijem obliku specijalizirane diplomacije“. No sudeći prema aktualnom stanju u diplomatskim praksama većine zemalja svijeta, ekonomska (odnosno šire – gospodarska) diplomacija dobila je novi zamah tek u zadnjim desetljećima. Knjiga *Gospodarska diplomacija* Dubravka Žirovčića, iskusnoga hrvatskoga diplomata i stručnjaka za međunarodne odnose i diplomaciju, nastoji pokazati na koji način gospodarska diplomacija postaje središnja točka međunarodne komunikacije u globaliziranome svijetu. Autor u četiri poglavlja daje istovremeno znanstvenu i praktičnu vizuru globalnih trendova u praksi gospodarske diplomacije. Iz metodološkog pristupa građi i činjenice da je Žirovčić, uz zavidnu diplomatsku karijeru, i predavač na Visokoj školi međunarodnih odnosa i diplomacije Dag Hammarskjöld (koja je i suizdavač ovoga naslova, uz Jesenski i Turk), baveći se upravo područjem gospodarske diplomacije, vidljivo je da knjiga pretendira na ulogu sveučilišnog udžbenika. Upravo je ta predviđena funkcija knjige predstavljala jedan od važnijih, ali ne i jedini pristup od kojeg ovaj prikaz kreće.

Uvodno poglavlje obrazlaže predmet i granice opsega proučavanoga područja, ukratko predstavljajući poteškoće definiranja gospodarske diplomacije i mogućnosti njezina proučavanja. Označava i granice područja unutar kojih se knjiga zadržala, a to su aktivnosti državnih administracija. Nakon uvoda slijedi cjelina „Definiranje gospodarske diplomacije“ koja daje širok polazišni pregled pojmova diplomacije, diplomatske kodifikacije, teorija vanjske politike i njezinih sredstava, s posebnim naglaskom na ekonomskim sredstvima i sankcijama. Takav teorijski uvod u pojmove ključne za proučavanje bilo koje teme vezane uz međunarodne odnose predstavlja koristan pristup, koji u ovom slučaju karakterizira obuhvatnost, ali i iznimna koherentnost pregle-

da građe. Time knjiga, osim što daje nova, aktualna znanja o gospodarskoj diplomaciji, može poslužiti i kao mjesto kojem se student međunarodnih odnosa ili bilo koji stručnjak s toga područja može uvijek vratiti u potrebi za kratkim i obuhvatnim pregledom osnova. U definiciji gospodarske diplomacije nailazimo na bitnu podjelu na ekonomsku i komercijalnu diplomaciju, koja razrješava nedoumicu u korištenju pojmova gospodarske i ekonomske diplomacije, čestu i u stručnoj literaturi. Osim razjašnjavanja povijesnih i teorijskih utjecaja na ulogu gospodarske diplomacije, ističu se i teorijsko-praktični segmenti. Tako autor daje praktičan pogled na komercijalnu diplomaciju, citirajući indijskoga diplomata i profesora Kishana Ranu u opisu metoda koje suvremena komercijalna diplomacija koristi. Elementi poput analiza i izrada materijala, timskoga rada te uloge izaslanstava i promocije zemlje daju okvir koji ocrtava pristup svakom pojedinom slučaju, o kojima čitamo u kasnijem poglavlju. Također, dobar su primjer pristupa koji bi svaki stručnjak i analitičar mogao primijeniti u svome radu, a daju i vodič studentima u proučavanju globalnih kretanja. Zanimljiv je i pregled disciplina srodnih gospodarskoj diplomaciji, poput korporativne, financijske ili energetske diplomacije, koje već u uvodu autor navodi kao moguće smjerove proučavanja međunarodnih gospodarskih aktivnosti, ali ih pozicionira izvan granica područja kojim se knjiga bavi. Autor ovim poglavljem daje koncizan, ali dovoljno opsežan definicijski uvod, koji ujedno daje pregled čitavoga područja, ali predstavlja i granice unutar kojih se knjiga zadržava.

Poglavlje „Teorije gospodarske diplomacije“ širokim ulaskom u pregled teorija međunarodnih odnosa pokušava smjestiti gospodarsku diplomaciju u okvire različitih gledišta na međunarodne sustave. Riječ je o teorijama na koje se neizbježno nailazi na početku svakog proučavanja međunarodnih odnosa, poput općih sistemskih teorija koje mogu obuhvaćati međunarodne političke ili gospodarske odnose. Ovdje nailazimo na opća mjesta znanstvene discipline međunarodnih odnosa poput realističke, liberalističke ili konstruktivističke vizure međunarodnih političkih odnosa ili teorija međunarodne razmjene. Nasuprot sistemskim teorijama postavljaju se teorije usmjerene prema „unutra“, među kojima se razlikuju socijalno i državno usmjerene teorije. Važnost takvoga pristupa jest pronalaženje mjesta diplomacije, i još određenije – gospodarske diplomacije – u vrlo širokim i povijesno raznolikim znanstvenim, pa i filozofskim, uvidima u svijet međunarodnih odnosa. Taj zadatak nije nimalo lak, pa se i u ovom slučaju na trenutke može učiniti da autor ulazi u materiju koja nije nužno relevantna za prikaz aktualnih tendencija u gospodarskoj diplomaciji i srodnim državnim aktivnostima. Međutim „udžbenički“ pristup predmetu opravdava sagledavanje i nešto općenitijih teorijskih dosegâ, koji zapravo i nisu toliko generalni jer ovo poglavlje doista smješta gospodarsku diplomaciju u okvire teorija međunarodnih odnosa koje smatramo osnovama područja proučavanja. Osim toga, uvijek je zanimljivo prići

iz određene, specificiranije perspektive znanstvenoj građi koju smatramo osnovnom. Kada piše o teorijama i tehnikama međunarodnih pregovaranja, autor se, nakon nešto općenitijeg bavljenja kodifikacijom ili važnim konceptima u pristupu međunarodnom pregovaranju, opet koncentrira na gospodarski relevantne teme, poput trgovinskih pregovora ili procesa pregovaranja u međunarodnim financijskim institucijama.

„Nacionalni modeli gospodarske diplomacije“ predstavljaju praktično „ostvarenje“, možda i središnji dio ove knjige, jer čine poglavlje u kojem se sva opća načela gospodarsko-diplomatske analitike primjenjuju na konkretne primjere nacionalnih država i modele djelovanja gospodarske diplomacije koje su te države oblikovale. Poglavlje počinje uvodnim pregledom karakterističnih modela koji predstavljaju teorijske mogućnosti djelovanja, a zasnivaju se na institucionalnoj izvedbi aktivnosti gospodarske diplomacije. Sami nacionalni modeli predstavljaju ostvarenja tih karakterističnih modela ili njihovih kombinacija, a izloženi su u skupinama određenim stupnjem razvijenosti: najrazvijenije države, male razvijene zemlje, velike tranzicijske i novoindustrijalizirane zemlje, male tranzicijske zemlje te specifični primjeri. Svaki prikaz predstavlja specifičnu analizu, kratku studiju slučaja koja počinje gospodarskim okvirom, tj. pregledom onoga na čemu se primarno temelji gospodarstvo te države; kontekst u kojem se to gospodarstvo razvijalo i uvjete koji su utjecali na razvoj. Dio okvira čine i statistički podatci o BDP-u, nezaposlenosti te proizvodima i drugim državama koji najvećim dijelom sudjeluju u trgovini te zemlje. Zatim slijedi opis modela gospodarske diplomacije koji daje uvid u načine na koje država raspoređuje i koordinira različita djelovanja, najčešće opisujući institucije i njihove aktivnosti te načine suradnje. Takav način sagledavanja nacionalnih modela gospodarske diplomacije koristan je iz više aspekata. Temeljni aspekt čini skup aktualnih informacija o 25 svjetskih gospodarstava i njihovim ciljevima djelovanja gospodarske diplomacije kroz iscrpne, ali konkretne i pregledne analize. Upravo su stručne analize vrhunskoga stručnjaka kakav je Žirović sljedeća razina „korisnosti“ ovoga poglavlja jer daju specifičnu perspektivu aktualne građe koja može biti korisna širokom spektru stručnjaka i službenika. Poglavlje o Republici Hrvatskoj prolazi kroz povijesni razvoj hrvatske gospodarske diplomacije te na isti način kao i prethodni nacionalni slučajevi izlaže trenutna gospodarstva i model gospodarstva. Teži se i savjetodavnoj ulozi s obzirom na veliku potrebu restrukturiranja hrvatskoga modela gospodarske diplomacije, ali i samoga gospodarstva.

Radovi ove tematike u našem znanstvenom okruženju nisu pretjerano brojni, tako da ova knjiga doista čini jedinstven primjer sinteze definiranja pojma gospodarske diplomacije, zahvata u njezina teorijska sagledavanja te pregleda konkretnih modela na koje se može naići u praksi. Prethodna izdanja koja se bave gospodarskom diplomacijom uglavnom se zadržavaju na analizi hrvatskoga slučaja, poput publikacije Instituta za razvoj i međunarodne odnose *Gospodarska diplomacija Republike Hrvatske ili Zašto*

Hrvatskoj nužno treba snažna sustavna gospodarska diplomacija iz 2012. godine autorica A. Boromisa, S. Tišma i A. Raditya-Ležaić. Zanimljiv je primjer i knjiga *Doba ekonomske diplomacije* Jasne Plevnik i bivšega predsjednika RH Stjepana Mesića iz 2011. godine, koja povezuje globalnu ekonomsku krizu s razvojem gospodarske diplomacije u Hrvatskoj te osobnim iskustvima predsjednika Mesića. *Gospodarska diplomacija* Dubravka Žirovčića svakako se ističe svojom obuhvatnošću, jasnoćom i stručnošću te aktualnošću analize. Međutim možda ne treba inzistirati na isticanju aktualnosti jer podaci i analize vrlo brzo prestaju biti potpuno aktualni na području koje se bavi globalnim kretanjima. Koliko god konkretni prikazi kakve knjiga nudi bili korisni u povijesnom pregledu gospodarskoga djelovanja neke zemlje ili globalne situacije, ono što ih ipak čini trajno vrijednima jesu sama struktura teksta i način prikupljanja informacija te pristup analizi. S obzirom na već spomenutu namjenu knjige kao udžbenika, jasno je da će budućim (a i sadašnjim) stručnjacima za međunarodne odnose i diplomaciju ova knjiga biti najvrednija kao vodič u načinu promatranja svjetskih gospodarskih zbivanja koji će potencijalno utjecati na njihove sposobnosti u kreiranju budućih stvarnih modela gospodarske diplomacije.

Antonio Filipović